

УДК 378:174.4

Бабарика М. П.

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Кременчук

СИСТЕМА ВЗАЄМОВІДНОСИН ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті здійснено аналіз експериментальної частини дослідження щодо перевірки ефективності розробленої педагогічної системи формування професійної компетентності у системі взаємовідносин викладачів та студентів як чинника становлення майбутніх фахівців. Розкрито хід педагогічного експерименту на констатувальному, формувальному й контрольному етапах. Експеримент здійснено за цілісною системою з такими структурними компонентами: суб'єкт та об'єкт педагогічного впливу, предмет їхньої загальної діяльності, цілі навчання та засоби педагогічної комунікації. Рівень ефективності навчальної діяльності майбутніх електриків визначено за основними положеннями особистісно-орієнтованої педагогіки стосовно цілей сутності, принципів і технології освітнього процесу, уявлення про психологічну структуру діяльності та про чинники ефективного навчання студентів.

У статті розкрито показники та рівні (дуже низький, низький, середній, високий та дуже високий) професійно-особистісних якостей майбутніх фахівців. Описано методи та представлено результати дослідження професійно-особистісних якостей майбутніх фахівців.

Ключові слова: взаємодія, система, суб'єкт та об'єкт педагогічного впливу, особистісні та професійні якості, педагогічна комунікація.

Бабарика М. П.

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского, Кременчуг

СИСТЕМА ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ И СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА

В статье осуществлен анализ экспериментальной части исследования по проверке эффективности разработанной педагогической системы формирования профессиональной компетентности в системе взаимоотношений преподавателей и студентов как фактора становления будущих специалистов. Раскрыт ход педагогического эксперимента на констатирующем, формирующем и контрольном этапах. Эксперимент осуществлен по целостной системе с такими структурными компонентами: субъект и объект педагогического воздействия, предмет их общей деятельности, цели обучения и средства педагогической коммуникации. Уровень эффективности учебной деятельности будущих электриков определен основными положениями личностно-ориентированной педагогики относительно целей сущности, принципов и технологии образовательного процесса, представления о психологической структуре деятельности и факторах эффективного обучения студентов.

В статье раскрыты показатели и уровни (очень низкий, низкий, средний, высокий и очень высокий) профессионально-личностных качеств будущих специалистов. Описаны методы и представлены результаты исследования профессионально-личностных качеств будущих специалистов.

Ключевые слова: взаимодействие, система, субъект и объект педагогического воздействия, личностные и профессиональные качества, педагогическая коммуникация.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. У процесі інтеграції вищої освіти України до Болонського процесу якість підготовки майбутнього фахівця залежить не тільки від рівня його знань, але й від професійних умінь, що дозволяють йому творчо вирішувати проблеми, активно взаємодіяти з середовищем на основі встановлення суб'єктних відносин. Одним із найбільш

важливих аспектів у цьому є взаємодія між викладачем та студентом, тобто суб`єкт-суб`єктні відносини, в яких їх активний учасник студент починає сприймати реалізовані способи спілкування як нормативні, як свій особистий вибір. Спрямована взаємодія викладача на удосконалення майбутнього фахівця сприймається як власна мотивація до діяльності.

Взаємовідносини в системі «студент-викладач» є тим психологічним простором, де вперше розгортається особистісне самоствердження майбутнього фахівця, розвивається його самосвідомість, засвоюється модель професійної діяльності [1]. Проблема взаємин педагога з вихованцями розглядається переважно в контексті дослідження різних аспектів педагогічного спілкування, яке було об`єктом дослідження як вітчизняних (О. О. Бодальов, В. В. Власенко, В. Г. Казанська, В. А. Кан-Калик, Я. Л. Коломінський, С. В. Кондратьєва, Н. В. Кузьміна, О. О. Леонтєв, Х. І. Лійметс, А. А. Реан, Т. С. Яценко та ін.), так і зарубіжних (В. Кессель, А. Косаковські, Г. Хібш, Г. Атвантер та ін.) дослідників.

Актуальність теми дослідження зумовлена розглядом найбільш значущих сторін міжособистісних взаємодій, які виникають в процесі навчання.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. У процесі проведення спостережень ми ставили перед собою завдання: 1. перевірити як впливають умови експериментального навчання на його ефективність; 2. зафіксувати явища та процеси, що його супроводжують; 3. виявити фактори подальшого удосконалення змісту, методів та форм навчання.

Найбільш повно й комплексно відобразити основні аспекти професійно-особистісних якостей майбутніх фахівців може розроблена узагальнена модель, що відображає групи основних компетенцій, а саме:

1. Професійної:

- пошук, систематизація, аналіз та використання інформації;
- використання технологічних знань для рішення загальних та спеціалізованих питань професійної діяльності;
- здійснення пошуково-дослідницької діяльності з досягненням результату у вигляді наукових досліджень, прикладних розробок, створення дослідних зразків, упровадження новинок у виробництво та ін.;
- застосування нормативно-правового забезпечення відповідно професійній діяльності, вимогам, інтересам держави й суспільства.

2. Особистісної:

- взаємодія з іншими людьми, комунікативність, робота в колективі, планування та організація спільної роботи, з урахуванням „людського фактору”, національних та релігійних особливостей;
- самоорганізація та самоконтроль власних дій, оцінка їх ефективності;
- організація безперервної освіти, інтелектуальний розвиток;
- розуміння цінностей демократичного суспільства, володіння громадськими та соціальними компетенціями;
- володіння національно орієнтованими цінностями [2, 3, 4].

Констатувальний етап педагогічного експерименту був спрямований на аналіз стану професійної підготовки майбутніх фахівців. Мета педагогічного експерименту на формульованому етапі полягала у перевірці ефективності розробленої педагогічної системи формування професійної компетентності у системі взаємовідносин викладачів та студентів як чинника становлення майбутніх фахівців. Експериментальна робота здійснювалася в природних умовах педагогічного процесу, тобто професійної підготовки студентів напряму «Гірництво» електромеханічного факультету Комсомольського політехнічного коледжу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

На констатувальному етапі експерименту досліджувалися комунікативні та організаторські здібності, характеристики особистісних якостей 63 студентів коледжу, які визначатимуть стан готовності до навчальної діяльності та її ефективність.

Із цією метою на етапі проведення констатувального експерименту використано такі методики:

- психогеометричний тест (Сьюзен Дилінгер);
- визначення комунікативних та організаторських здібностей (КОЗ-2);
- методика оцінки ефективності навчальної діяльності студентів (за І. С. Тодоровою).

В табл. 1 подано результати досліджень за першою методикою.

Таблиця 1 – Психологічна характеристика основних «форм» особистості студентів

Група	К-сть студентів	Геометричні фігури									
		коло		квадрат		зигзаг		прямокутник		трикутник	
Усього	63	19	30%	17	28%	19	30%	4	6%	4	6%

Студенти володіють різними характерними особливостями особистості. Найбільше серед досліджуваних виявилось комунікаторів, з високою чутливістю, розвинутою емпатією – 30 % та креативних, творчих – 30%. Майже скільки ж відсотків (28%) мають студенти, які володіють працелюбністю, наполегливістю, потребою досягати завершення роботи. Лідерами являються 6%, також такий відсоток мають студенти, які знаходяться в стані переходу та змін, перебувають у пошуках кращого положення. Це говорить про те, що майже всі студенти готові до співпраці з викладачами, але до кожної «форми» особистості потрібний різний підхід взаємовідносин в процесі навчальної діяльності.

На рис. 1. подано діаграму, що наочно демонструє результати дослідження психологічної характеристики основних «форм» особистості студентів.

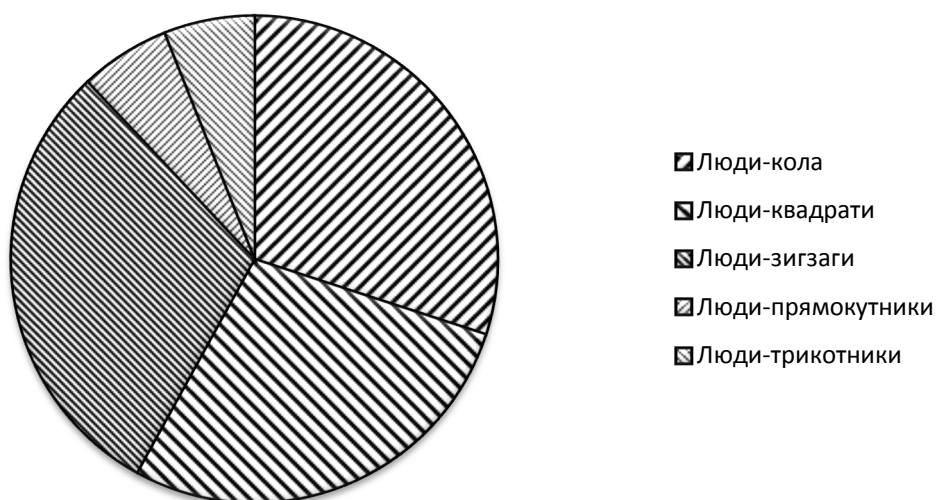

Рисунок 1 – Психогеометрична характеристика основних «форм» особистості студентів

Далі наведено результати дослідження за другою методикою (табл. 2) для виявлення комунікативних і організаторських здібностей. Задля унаочнення на рис. 2 також наведено гістограму результатів дослідження.

Таблиця 2 – Рівні комунікативних та організаторських здібностей особистості студентів

Група	К-ть студ.	Комунікативний рівень						Організаторський рівень					
		високий		середній		низький		високий		середній		низький	
Усього	63	18	28%	35	56%	10	16%	13	21%	41	65%	9	14%

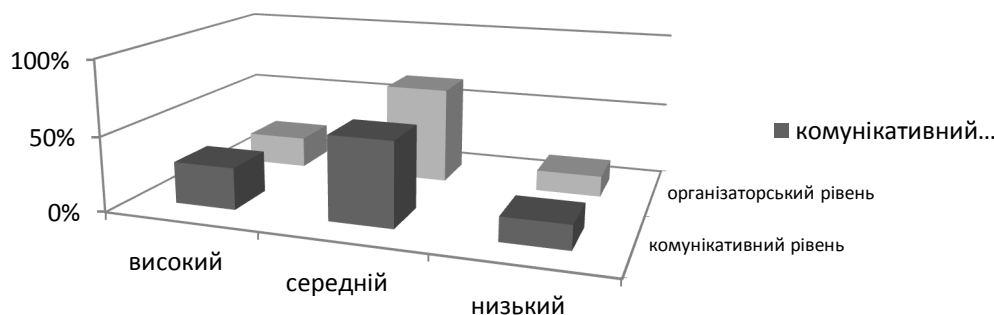

Рисунок 2 – Рівні комунікативних та організаторських здібностей особистості студентів

За даними табл. 2 та рис. 2 констатуємо, що при дослідженні комунікативних та організаторських здібностей стало відомо, що високий комунікативний рівень мають 28% студентів, середній – 56%, низький – 16%. Тобто майже третина опитуваних уміють чітко та швидко встановлювати ділові та товариські стосунки з людьми, намагаються розширювати контакти. Організаторським високим рівнем володіють тільки 21% студентів, середнім – 65%, низьким – 14%. Отже, 21% студентів бажають виявляти ініціативу, уміють впливати на інших людей, приймають участь у групових заходах.

Результати дослідження оцінювання ефективності навчальної діяльності студентів наведені в табл. 3 та зображенні на гістограмі (рис. 3).

Таблиця 3 – Рівні ефективності навчальної діяльності студентів

Група	К-ть студентів	Ефективність навчальної діяльності	Рівні ефективності навчальної діяльності										
			дуже високий		високий		середній		низький		дуже низький		
Всього	63	Загальна ефективність	4	6%	32	51%	14	22%	13	21%	-	-	
		підсистеми навчальні	мотиваційна	6	10%	27	42%	14	22%	10	16%	6	10%
			операційна	15	24%	26	41%	10	16%	10	16%	2	3%
			інформаційна	9	14%	30	47%	6	10%	8	13%	10	16%
			регуляторна	4	6%	25	40%	24	38%	10	16%	-	-

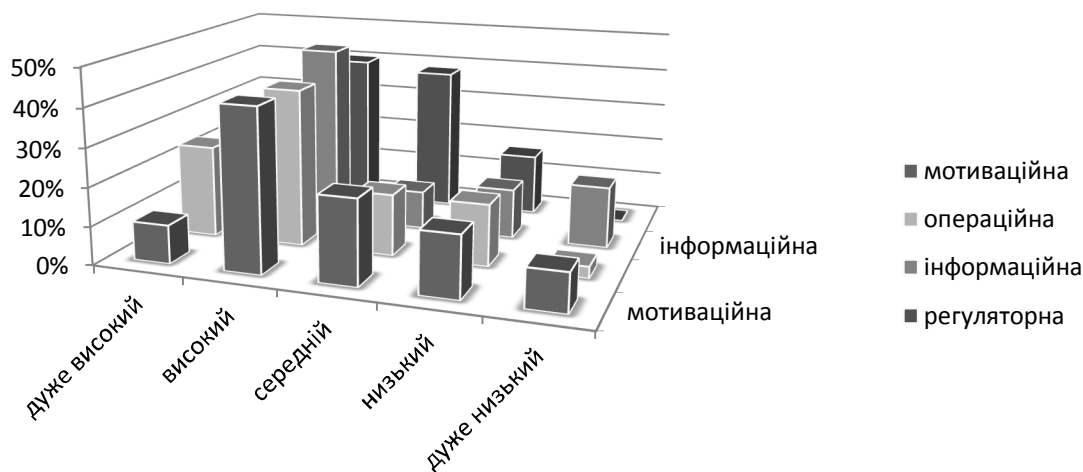

Рисунок 3 – Рівні ефективності підсистем навчальної діяльності студентів

Після проведення методики оцінювання ефективності всіх підсистем навчальної діяльності студентів отримали такі результати:

– для 10% мотиваційна підсистема, яка відображає рівень активності та спрямованості навчальної діяльності організована на дуже високому рівні, на високому – 42%, середньому – 22%, низькому – 16%, дуже низькому – 10%. Тобто 52% студентів зорієнтовані на процес і результат, проявляють активність, зацікавленість, добровільність, захопленість, ініціативність, старанність, а інші схильні до пасивності, відсутності зацікавленості, навчаються під тиском, з обов'язку;

– для 24% операційна підсистема, яка показує сформованість орієнтаційної основи навчальних дій відповідає дуже високому рівню, високому – 41%, середньому та низькому – 16%, дуже низькому – 3%. Отже, 63 % досліджуваних розуміють, що та яким чином робити на лекціях, семінарах, під час самостійної роботи, уміють оцінювати свої навчальні дії, знання та набуті навички;

– інформаційна підсистема, яка відбиває кількісні та якісні характеристики інформаційного забезпечення навчальної діяльності, її професійну спрямованість, систематизованість, доступність для засвоєння організована на дуже високому рівні для 14% респондентів, на високому – 47%, середньому – 10%, низькому – 13%, дуже низькому – 16%. Тобто майже у третини студентів обсяг інформації не залишається в довготривалій пам'яті, не використовується в практичній діяльності. Однією з причин може являтися психофізична інформація – якість, швидкість мовлення, чіткість записів на дошці, рівень шуму в аудиторії тощо;

– при дослідженні регуляторної підсистеми, яка характеризує функціональний стан студента – напруженість, настій, задоволеність, втомленість виявлено, що для 6% студентів підсистема організована на дуже високому рівні, на високому – 40%, середньому – 38%, низькому – 16%. Отже майже половина досліджувальних відчувають ефективність зворотного зв'язку між викладачем та студентом, стимулюючий стиль педагогічного спілкування, розвиненість самоконтролю, саморегуляції діяльності. Інші мають нейтральний або перешкоджаючий вплив регуляторної підсистеми.

Отже, кількісний та якісний аналіз отриманих даних дав змогу з'ясувати, що усталена система навчання не забезпечує формування у значної частини студентів належного рівня професійної компетентності у системі взаємовідносин викладачів та студентів. Зазначимо, що необхідним є стимулювання розвитку у майбутніх електриків ознак прояву кожного з компонентів професійної компетентності за допомогою впровадження методики формування професійної компетентності майбутніх електриків та практичної реалізації моделі формування професійної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Результати констатувального експерименту довели необхідність упровадження заходів формування професійної компетентності майбутніх електриків та практичної реалізації моделі формування професійної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Упровадження методики здійснювалось у процесі формувального експерименту, упродовж якого відбувалася конкретизація напрямів педагогічного пошуку, своєчасне уточнення та коригування окремих методичних прийомів, застосованих на різних етапах педагогічного експерименту, що сприяло підвищенню результативності запропонованої методики.

Сутність формувального експерименту полягала в тому, щоб реалізувати таку методику, яка б стимулювала розвиток у майбутніх електриків ознак прояву кожного з компонентів професійної компетентності. Це передбачалося досягти через формування в майбутніх фахівців глибини й системності знань щодо сутності й структури професійної компетентності майбутнього електрика, дієвості практичних умінь, стійкого інтересу до проблеми розвитку професійної компетентності, готовності виконувати діяльність на високому професійному рівні. Комплексна організація підготовки студентів передбачала

об'єднання навчально-пізнавальної, практичної й самостійної діяльності студентів з урахуванням динаміки розвитку професійної компетентності на етапах її формування.

На основі визначених критеріїв та показників у формувальному етапі експерименту усіх респондентів поділили на групи: 2 експериментальні (ЕК-1, ЕК-2) й 1 контрольна (КГ). У експериментальних групах навчання (лекції, лабораторний практикум та самостійна робота) проводилося за експериментальною методикою, у контрольній – за традиційною.

Контрольна та експериментальні групи студентів засвоювали однаковий обсяг навчального матеріалу протягом однакового часу, зберігалася логічна послідовність його вивчення. Суттєво відрізнялися у контрольній та експериментальних групах методики проведення лекційних, практичних занять та підхід до самостійної позааудиторної роботи. Для експериментальних груп були розроблені та проведені заняття з впровадженням інтерактивних методів навчання, які стимулюють навчальний інтерес та збільшують пізнавальну активність студентів. Такі, як бінарна лекція, метод круглого столу, ділова гра, екскурсії тощо.

Задля виявлення динаміки сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців та обґрунтування необхідності використання експериментальної методики на останньому етапі експериментальної роботи здійснено контрольну перевірку.

У процесі проведення спостережень ми ставили перед собою завдання: 1. перевірити, як впливають умови експериментального навчання на його ефективність; 2. зафіксувати явища та процеси, що його супроводжують; 3. виявити фактори подальшого удосконалення змісту, методів та форм навчання.

Зазначимо, що доцільно порівняти не тільки отримані результати експериментальних груп з контрольною, а також відстежити динаміку рівнів сформованості критеріїв готовності до взаємодії майбутніх фахівців експериментальної групи до та після проведення експерименту. За такого аналізу враховано фактор часу та ефективність застосування пропонованої методики в ЕГ-1 та ЕГ-2 порівняно з КГ.

На основі експериментальних досліджень психологічної характеристики основних «форм» особистості на початку та в кінці педагогічного експерименту було розраховано інтегрований (усереднений) показник зміни психологічної характеристики особистості респондентів (табл. 4).

Таблиця 4 – Динаміка психологічної характеристики основних «форм» особистості студентів

Група	К-ть студентів	Геометричні фігури									
		коло		квадрат		зигзаг		прямо-кутник		трикутник	
		до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %
ЕГ-1	20	45	45	35	30	10	15	5	-	5	10
ЕГ-2	20	20	25	20	25	35	30	10	5	15	15
КГ-1	23	26	22	26	30	44	44	4	4	-	-

У процесі дослідження було виявлено, що після проведення формувального етапу характеристика особистісних якостей та особливостей поведінки в контрольній групі суттєво не змінилася, але в експериментальних групах спостерігаються зміни: 10 % досліджуваних

позбулися стану переходу та змін, перестали бути незадоволеними своїм способом та стилем життя (люди-прямокутники), 5% стали лідерами (люди-трикутники), 5% віднесли себе до комунікаторів (люди-кола). Отже, досліджувані мають здатність до змінення та самовдосконалення, після впровадження експерименту вдалося розкрити комунікативні та лідерські якості студентів.

Дані щодо динаміки рівнів комунікативних та організаторських здібностей особистості контрольних та експериментальних груп на різних етапах експерименту наводимо в табл. 5.

Таблиця 5 – Динаміка рівнів комунікативних та організаторських здібностей особистості студентів

Група	К-ть студ	Комунікативний рівень						Організаторський рівень					
		високий		середній		низький		високий		середній		низький	
		до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %
ЕГ-1	20	20	30	75	65	5	5	20	20	60	70	20	10
ЕГ-2	20	10	20	60	65	30	15	15	20	75	75	10	5
КГ-1	23	52	48	35	39	13	13	26	26	61	57	13	17

З табл. 5 видно, що в контрольній групі незначна динаміка спостерігається в зменшенні високого та зростанні середнього рівня комунікативних здібностей, в зменшенні середнього та в збільшенні низького рівня організаторських здібностей особистості досліджуваних. Що говорить про зниження рівнів особистісних якостей.

Щодо експериментальних груп, то найбільша динаміка спостерігається в зростанні високого комунікативного рівня та зменшенні низького рівня комунікативних та організаторських здібностей студентів, тобто після впровадження методик педагогічного експерименту вдалося розкрити та підвищити досліджувані рівні особистісних якостей.

На основі експериментальних досліджень сформованості компетентності майбутніх електриків було розраховано інтегрований (усереднений) показник сформованості рівнів ефективності навчальної діяльності студентів на початку і після завершення педагогічного експерименту (табл. 6).

Як видно з табл. 6, після проведення експерименту із застосуванням методики формування професійної компетентності в експериментальних групах встановлено таке: по-перше, дуже низький рівень сформованості рівня мотиваційної, операційної та інформаційної підсистеми навчальної діяльності значно знизився; по-друге, середній та високий рівень ефективності всіх підсистем навчальної діяльності залишився майже незмінним порівняно з даними експериментальної групи до проведення експерименту; по-третє, констатуємо підвищення дуже високого рівня ефективності навчальної діяльності. Щодо контрольних груп, то виявлено незначне зниження низького рівня та невелике зростання середнього та високого рівнів (порівняно з початком експерименту).

Аналіз результатів контрольного етапу експерименту засвідчив позитивні зміни рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх електриків. Встановлено, що кількість студентів з дуже високим рівнем загальної ефективності навчальної діяльності в першій експериментальній групі (ЕГ-1) підвищилася на 10%, в другій експериментальній групі (ЕГ-2) підвищилася на 20%, у контрольній групі залишилась незмінною; кількість студентів із

середнім рівнем в ЕГ-2 збільшилася на 20%, у ЕГ-2 та КГ змін не відбулося; кількість студентів із низьким рівнем у ЕГ-2 зменшилася на 20%, у КГ – на 5%.

Таблиця 6 – Динаміка сформованості рівнів ефективності навчальної діяльності студентів

Група	К-ть студентів	Ефективність навчальної діяльності	Рівні ефективності навчальної діяльності										
			дуже високий		високий		середній		низький		дуже низький		
			до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	до експер, %	після експер, %	
ЕГ-1	20 осіб	Загальна ефективність	-	10	50	40	40	40	10	10	-	-	
		підсистеми навчаль	мотиваційна	-	20	60	60	20	15	10	5	10	-
			операційна	10	10	50	60	20	20	20	10	-	-
			інформаційна	-	20	80	70	-	5	10	5	10	-
			регуляторна	-	20	60	60	40	20	-	-	-	-
ЕГ-2	20 осіб	Загальна ефективність	-	20	40	20	20	40	40	20	-	-	
		підсистеми навчаль	мотиваційна	10	10	20	30	20	20	30	40	20	4
			операційна	20	20	40	40	10	30	20	10	10	-
			інформаційна	10	10	20	30	20	30	10	30	40	-
			регуляторна	-	10	50	30	30	30	20	10	-	-
КГ-1	23 особи	Загальна ефективність	17	17	61	61	9	9	13	9	-	2	
		підсистеми навчаль	мотиваційна	17	17	48	48	26	22	9	13	-	-
			операційна	39	39	35	35	17	17	9	9	-	-
			інформаційна	30	30	44	44	9	13	17	13	-	-
			регуляторна	17	13	13	17	44	44	26	26	-	-

ВИСНОВКИ. Результати експериментального дослідження підтвердили ефективність використання методики формування професійної компетентності майбутніх електриків у процесі вивчення фахових дисциплін і доцільність її використання в практиці вищих навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаврилов Е. В. Модель взаємодії компонентів системи "Викладач – студент" у замкнутому стані / Е. В. Гаврилов, М. М. Гудзинський, А. М. Горбунова // Проблеми вищої школи. – 1994. – Вип. 80. – С. 16 – 25.
2. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
3. Кобильченко В. В. Формування особистості як психолого-педагогічна проблема / В. В. Кобильченко // Нові технології навчання. – 2001. – Вип. 31. – С. 3 – 12.
4. Лузік Е. Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України / Е. Лузік // Вища освіта України. – 2006. – №3. – С. 76 – 82.

Babaryka M.

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

THE SYSTEM OF RELATIONS BETWEEN TEACHERS AND STUDENTS AS THE FACTOR OF FORMATION OF THE FUTURE EXPERT

The article presents the analysis of the experimental part of the study to verify the effectiveness of the developed pedagogical system of formation of professional competence in the system of interaction of teachers and students as the factor of formation of future specialists. Disclosed is the course of pedagogical experiment on ascertaining, forming and control stages. The experiment was made on the whole system with such structural components: the subject and the object of pedagogical influence, their shared activities, learning objectives and means of pedagogical communication. The level of efficiency of educational activity of future electricians determined the main provisions of the student-oriented pedagogy in relation to the objectives of the entity, the principles and technologies of the educational process, representation of the psychological structure of activity and factors of effective student learning.

In the article parameters and levels (very low, low, medium, high and very high) of professional-personal qualities of future specialists. Describes the methods and presents the results of research of professional-personal qualities of future specialists.

Key words: interaction, system, the subject and the object of pedagogical influence, personal and professional qualities of pedagogical communication.

REFERENCES

1. Gavrilov, E.V., Guzinski, M.M. and Gorbunova, M. A. (1994), "Model of interaction of components of system "Teacher – student" in a closed state", *Problems of higher education*, vol. 80, pp. 16-25. [in Ukrainian]
2. Sanuk, S.S. (2002), "The Psychology of Motivation: tutorial", Lybid, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian]
3. Kobylchenko, V.V. (2001), "Formation of the Individual as Psychological and Pedagogical Problem", *New educational technologies*, vol. 31, pp. 3-12. [in Ukrainian]
4. Luzik, E. (2006), "Creativity as a Quality Criterion in the System of Training Specialists in Higher Educational Institutions of Ukraine", *Higher education of Ukraine*, no. 3, pp. 76-82. [in Ukrainian]

Бабарика Марина Павлівна,
магістрант кафедри «Психології,
педагогіки та філософії»,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук
Полтавської обл., Україна, 39600.

Babaryka Marina Pavlovna,
Student of Master Degree of Psychology,
Pedagogy and Philosophy Department,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi
National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
Poltava Region, Ukraine, 39600.

Стаття надійшла 18.01.2017